REPERE TEORETICE PRIVIND COMUNICAREA DIDACTICĂ PRIN ÎNTREBĂRI ÎN ACTIVITATEA DE PREDARE, ÎNVĂȚARE ȘI EVALUARE

THEORETICAL LANDMARKS REGARDING DIDACTIC COMMUNICATION THROUGH QUESTIONS IN TEACHING, LEARNING AND ASSESSMENT

Iulia RAHUBENCO,
Specialitatea Limba și literatura română, FR 2301,
Coordonator științific: **Liliana GROSU**, dr., conf. univ.,
Centrul Universitar „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
al Universității Tehnice a Moldovei

Rezumat*:* *Comunicarea didactică prin întrebări reprezintă o componentă esențială a procesului instructiv-educativ, fiind valorificată prin metoda conversației. Aceasta se bazează pe interacțiunea dintre profesor și elevi, realizată prin alternanța întrebărilor și răspunsurilor, cu scopul de a facilita învățarea și evaluarea. Conversația didactică stimulează participarea activă a elevilor, dezvoltarea competențelor de comunicare și argumentare, precum și motivația pentru învățare. Prin întrebări, profesorul creează contexte de reflecție și contribuie la dezvoltarea gândirii critice și a metacogniției.*

Formularea corectă a întrebărilor presupune claritate, concizie, gradare și adaptare la nivelul elevilor. În evaluare, întrebările funcționează ca itemi de evaluare orală, oferind feedback imediat și sprijinind autoreglarea învățării. În concluzie, comunicarea prin întrebări optimizează procesul didactic și contribuie la formarea competențelor elevilor.

Cuvinte-cheie*:* *comunicare didactică, întrebări didactice, conversație didactică, metacogniție*

Abstract: *Didactic communication through questions represents an essential component of the educational process, being used through the conversational method. It is based on the interaction between teacher and students through questions and answers, aiming to facilitate learning and assessment. Didactic conversation stimulates active student participation, communication and argumentation skills, as well as learning motivation. Through questions, the teacher creates contexts for reflection and contributes to the development of critical thinking and metacognition.*

Proper formulation of questions requires clarity, conciseness, grading, and adaptation to students' level. In assessment, questions function as oral evaluation items, providing immediate feedback and supporting learning self-regulation. In conclusion, communication through questions optimizes the teaching process and supports the development of students' competencies.

Keywords: *didactic communication, questioning, didactic conversation, metacognition.*

Experiența practică demonstrează faptul că comunicarea didactică prin întrebări reprezintă o componentă esențială a procesului instructiv-educativ, fiind valorificată în mod deosebit prin metoda conversației. Aceasta face parte din categoria metodelor de comunicare frontală, orală și se bazează pe interacțiunea dintre profesor și elevi, realizată prin alternanța întrebărilor și răspunsurilor, cu scopul de a stimula gândirea activă a elevilor, de a verifica nivelul de înțelegere a conținuturilor predate și de a facilita construirea progresivă a cunoștințelor, necesare pentru orice disciplină. Prin intermediul întrebărilor bine formulate, profesorul poate orienta demersul cognitiv al elevilor, poate încuraja participarea acestora și poate crea un climat favorabil dialogului și reflecției.

În același timp, această metodă contribuie la dezvoltarea competențelor de comunicare, deoarece elevii sunt antrenați să-și exprime ideile coerent, să argumenteze și să relaționeze cu ceilalți participanți la actul educațional. Astfel, conversația didactică nu reprezintă doar un instrument de transmitere a informațiilor, ci și un mijloc eficient de formare a gândirii critice și de cultivare a unei atitudini active față de învățare și de exprimare a gândurilor, opiniilor, ideilor.

Comunicarea prin întrebări valorifică atât gândirea convergentă, cât și pe cea divergentă și reprezintă un autentic instrument de evaluare a competențelor școlare [6, p. 147].

Atât în educația tradițională, cât și în cea modernă, conversația didactică are un înalt potențial formativ, deoarece stimulează participarea activă a elevilor, dezvoltă competențele de comunicare și argumentare și susține motivația intrinsecă pentru învățare. Prin intermediul întrebărilor, profesorul creează contexte de reflecție, favorizând dezvoltarea gândirii critice și a inteligenței reflexive.

Un rol important al întrebărilor este acela de a implica elevii în procesul de construire a cunoașterii. De exemplu, întrebările anticipative sau reflexive („Despre ce credeți că este vorba?”, „Cum ați fi procedat?”) orientează elevii spre analiză, interpretare și exprimarea opiniilor personale. În acest sens, utilizarea jurnalului reflexiv contribuie la conștientizarea achizițiilor cognitive și la transferul cunoștințelor în contexte noi [5, p. 45].

Pentru eficiența comunicării didactice, formularea întrebărilor trebuie să respecte anumite rigori:

- să fie clare și precise, evitând ambiguitatea;
- să fie concise și centrate pe un conținut bine delimitat;
- să fie logic structurate și gradate ca dificultate;
- să fie pregătite în prealabil, în concordanță cu obiectivele lecției;
- să țină cont de timpul de gândire necesar elevilor [4, p. 128];
- să stimuleze operațiile gândirii (analiză, sinteză, comparație, generalizare etc.);
- să fie variate, pentru a acoperi diferite niveluri cognitive;
- să fie susținute de suport perceptiv (modele, materiale vizuale, audio-video) [6, p. 155].

În opinia mai multor exegeți există mai multe tipuri de întrebări, clasificate în dependență de criterii diverse, dar care să asigure înțelegerea și interacțiunea. În articolul *Comunicarea prin întrebări*, Grosu Liliana explică câteva tipuri, în conformitate cu criterii diferite. Bunăoară, „cea mai tradițională și simplă clasificare e *în conformitate cu forma de înregistrare a răspunsurilor* și pune în evidență de 3 tipuri de întrebări: deschidere, închidere și orientate” [2].

După un alt criteriu, *după conţinutul informaţiei vizate*, disting alte trei categorii de întrebări: faptice, de opinie și de cunoștințe [2]. De asemenea, autoarea pune în evidență și tipologia întrebărilor în conformitate cu taxonomia lui Bloom.

Diversitatea tipurilor de întrebări contribuie la atingerea obiectivelor didactice. Astfel, în cadrul activităților didactice pot fi utilizate:

•**întrebări de clarificare** au rolul de a verifica înțelegerea corectă a informațiilor de bază dintr-un text. Ele ajută elevii să lămurească sensuri de cuvinte, situații sau relații dintre personaje. De exemplu din textul: *Ceasul bunelului*, după Spiridom Vangheli: „De ce oare tata nu i-a dat ceasul?”

•**întrebări de elaborare** îi determină pe elevi să dezvolte răspunsuri ample, să facă legături între idei și să interpreteze textul. Acestea stimulează gândirea critică și exprimarea personală. De exemplu din textul: *Suntem un popor păşnic*, după Nicolae Dabija: „Cum sunt moldovenii?”

•**întrebări argumentative** solicită formularea unor opinii susținute prin dovezi din text. Ele dezvoltă capacitatea de a construi argumente și de a justifica puncte de vedere. De exemplu, în studiul operei Luceafărul de Mihai Eminescu: „Consideri că Hyperion este un simbol al geniului neînțeles? Argumentează-ți răspunsul cu exemple din text”.

•**întrebări factuale** vizează identificarea unor informații concrete, explicite în text. Ele sunt utile mai ales în etapa inițială a învățării. De exemplu, din textul: *Fereastra magică din presă*: „Cine se rostogolea în toate direcțiile?”

•**întrebări aplicative și demonstrative** îi provoacă pe elevi să aplice cunoștințele dobândite în contexte noi sau să demonstreze anumite trăsături literare. De exemplu, din textul: *Fereastra magică din presă*: „Cum a înțeles băiatul că aceștia au fost colegii lui?”.

Întrebarea constituie o cheie de dialog în procesul de predare-învățare, dar, în același timp, un instrument eficace în cea de-a treia componentă a procesului didactic – evaluarea. În cadrul procesului de evaluare, întrebările funcționează ca itemi de evaluare orală/ scrisă, permițând verificarea nivelului de înțelegere și dezvoltarea capacității de exprimare orală sau scrisă. Majoritatea itemilor formulați într-un test de evaluare iau forma întrebărilor, deoarece întrebările constituie modalitatea cea mai directă și eficientă de a accesa nivelul de cunoștințe, înțelegere și aplicare al elevilor, permițând evaluarea atât a achizițiilor cognitive, cât și a capacității de analiză și sinteză. Prin formularea lor adecvată, itemii pot acoperi diferite niveluri de complexitate, de la reproducerea informațiilor până la gândirea critică și rezolvarea de probleme. Această modalitate facilitează oferirea de feedback imediat și adaptarea demersului didactic în funcție de nevoile elevilor, de nivelul lor de percepție și experiență.

Întrebările au rolul de a măsura în mod obiectiv performanțele elevilor, de a oferi feedback relevant asupra progresului acestora și de a orienta demersul didactic ulterior. În același timp, întrebările din cadrul testelor contribuie la consolidarea cunoștințelor, la identificarea lacunelor și la stimularea capacității elevilor de a reflecta asupra propriului proces de învățare.

Comunicarea prin întrebări are și o importantă dimensiune metacognitivă. Elevii sunt încurajați să își monitorizeze propriul proces de învățare, să formuleze întrebări, să emită ipoteze, să argumenteze și să reflecteze asupra propriilor strategii cognitive. Acest proces contribuie la dezvoltarea autonomiei în învățare și la formarea competențelor de autoevaluare și autoreglare. În acest sens, sunt relevante practici precum autoevaluarea, autocorecția, autoanaliza și automotivarea [3, p. 234].

De asemenea, interacțiunea bazată pe întrebări susține colaborarea în grup, schimbul de idei și reconstrucția cunoașterii în context social. deoarece creează un cadru deschis în care fiecare participant este invitat să contribuie activ la procesul de învățare. Întrebările adresate în cadrul grupului nu doar solicită răspunsuri individuale, ci stimulează dialogul, confruntarea de opinii și negocierea sensurilor, elemente esențiale pentru învățarea autentică.

Prin acest tip de interacțiune, elevii sunt încurajați să asculte perspective diferite, să-și revizuiască propriile idei și să construiască în mod colectiv noi înțelesuri. Astfel, cunoașterea nu mai este percepută ca un produs finit transmis de profesor, ci ca un proces dinamic, rezultat al cooperării și reflecției comune.

În plus, întrebările bine formulate pot orienta activitatea grupului, pot clarifica neînțelegerile și pot aprofunda discuțiile, contribuind la dezvoltarea abilităților de comunicare, argumentare și gândire critică. În acest sens, interacțiunea bazată pe întrebări devine un instrument esențial pentru formarea competențelor sociale și cognitive, pregătind elevii pentru participarea activă și responsabilă în diverse contexte sociale

În acest proces, profesorul are rolul de facilitator, organizând activitatea și stimulând participarea activă a tuturor elevilor. Proiecțiile reflexive necesită timp pentru exprimare, motiv pentru care cadrul didactic trebuie să asigure un timp adecvat de reflecție elevilor [1, p. 109].

În concluzie, comunicarea didactică prin întrebări reprezintă un instrument fundamental în procesul de predare-învățare-evaluare. Prin formularea adecvată a întrebărilor și valorificarea răspunsurilor elevilor, cadrul didactic poate sprijini dezvoltarea gândirii critice, a competențelor comunicative și a autonomiei în învățare, contribuind astfel la eficiența actului educațional.

Bibliografie:

1. ANTOCI, D. *Motivația de autorealizare în activitate colectivă și de comunicare în proces de învățare.* În: Reconceptualizarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice din perspectiva interconexiuni învățământului modern general și universitar, 27 – 28 octombrie 2017, Chișinău, Republica Moldova: UST, vol. I.
2. GROSU, Liliana. *Comunicarea prin întrebări*, disponibil pe: https://www.researchgate.net/publication/360218123_COMUNICAREA_PRIN_INTREBARI_COMMUNICATION_THROUGH_QUESTIONS [accesat 21.04.2026].
3. JOIȚA, E. *Educație cognitivă. Fundamente. Metodologie*. Iași: Polirom, 2002.
4. PALII, Alexei. *Întrebarea şi răspunsul în comunicarea orală*. *Arta dialogului*. În: Limba română. Revistă de știință și cultură, nr. 2-3, anul XIII, 2003.
5. PÂSLARU, Vl. *Introducere în teoria educaţiei literar-artistice*. Chişinău: Ed. Museum, 2001.
6. STRATAN, Victoria. *Conversaţia în contextul evaluării competenţelor şcolare*. În Conferință Științiică Internațională. Educația: factor primordial în dezvoltarea societății, disponibil pe: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/111552